

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2. Януш Корчак. Дитя людське: Вибрані твори / упор. С. Петровська, пер. з пол. В. Каденко, О. Ірванець, К. Москалець. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2007. – 536 с.

3. Korczak J. Dzieła: W 16 t. T. 3(1). Na miwnicy. Publicystyka społeczna (1898 – 1912). – W.: Oficyna Wydawnicza Latona, 1994. – 532 s.

4. Bartkowiak E. Wychowanie w rodzinie według Janusza Korczaka / Edyta Bartkowiak. // Naczelne czasopismie "Wychowanie w Rodzinie" – Wrocław. – t. VII (1/2013). – S. 83 – 105.

References

1. Korchak Yanush (1979). Izbrannye pedagogicheskie

proizvedeniya. Per. s pol. K.E. Senkevich [Selected pedagogical works]. Moscow: Pedahohyka, 474 p. [in Russian].

2. Yanush Korchak (2007). Dytya lyuds'ke: Vybrani tvory upor. S. Petrovs'ka, per. z pol. V. Kadenko, O. Irvanets', K. Moskalets'. [Human child]. Kyiv: DUKH I LITERA, 536 p. [in Ukrainian].

3. Korczak J. (1994.) Dzieła. Publicystyka społeczna. [Writings. Social journalism]. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Latona, 532 p. [in Poland].

4. Bartkowiak E. (2013). Wychowanie w rodzinie według Janusza Korczaka [Family education in views of Janusz Korczak]. Wrocław: Naczelne czasopismie "Wychowanie w Rodzinie", pp. 83 – 105. [in Poland].

Стаття надійшла до редакції 02.03.2017

УДК 378.091.3:81'24:811.114

Андрій Котловський, асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті проаналізовано сутність поняття самостійної роботи. Обґрунтовано значущість рефлексивного підходу у процесі організації самостійної роботи майбутніх економістів з навчання англійської мови, яка полягає у забезпеченні усвідомлення якості та результативності навчальної діяльності.

Ключові слова: самостійна робота, рефлексивний підхід, лексико-граматична компетентність, стратегії навчання.

Лит. 8.

Андрей Котловский, ассистент кафедры иностранных языков для природоведческих факультетов
Львовского национального университета имени Ивана Франко

РЕФЛЕКСИВНЫЙ ПОДХОД К ПРОЦЕССУ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ БУДУЩИХ ЭКОНОМИСТОВ ИЗ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье проанализировано сущность понятия самостоятельной работы. Обоснована значимость рефлексивного подхода к процессу организации самостоятельной работы будущих экономистов из обучения английского языка, которая состоит в обеспечении осмысленности качества и результативности обучаемой деятельности.

Ключевые слова: самостоятельная работа, рефлексивный подход, лексико-грамматическая компетентность, стратегии обучения.

Andriy Kotlovskiy, Assistant of the Foreign Languages for Sciences Department
Lviv Ivan Franko National University

THE REFLEXIVE APPROACH TO THE PROCESS OF ORGANIZATION OF INDIVIDUAL WORK OF FUTURE ECONOMISTS WHILE TEACHING THE ENGLISH LANGUAGE

The article defines the essence of individual work. The importance of the reflexive approach in the arrangement of individual work of future economists in the process of studying English language is presented, which consists in the provision of quality and progress of the studying activity.

Keywords: an independent work, the reflexive approach, the lexical and grammatical competence, the learning strategies.

Постановка проблеми. Підвищення якості навчання та імплементація викликів сучасності залежить від гнучкості освіти. До компонентів стратегії забезпеченості гнучкості освіти відносять

самостійну роботу. З огляду на це, набуває актуальності проблема організації самостійної роботи з метою формування іншомовної компетентності.

Мета статті – обґрунтувати значущість

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

рефлексивного підходу у процесі організації самостійної роботи майбутніх економістів з навчання англійської мови.

Відповідно до мети, визначено наступні завдання: 1) проаналізувати сутність поняття самостійної мови; 2) обґрунтувати значущість рефлексивного підходу у процесі організації самостійної роботи майбутніх економістів з навчання англійської мови; 3) виявити і запропонувати основні стратегії оволодіння лексико-граматичною компетентністю.

Результати теоретичного дослідження.

Упродовж останніх десятиріч проблема “технології” самостійної роботи привертає до себе увагу педагогів та методистів. Питанням організації, пошуку форм і методів активізації самостійної роботи присвячені дослідження Ю.К. Бабанського, В.К. Бураяка, І.П. Задорожної, І.О. Зимньої, Л.В. Жарова, Н.Ф. Коряковцевої. Питання самоорганізації та саморегуляції вивчали С.Р.Балуян, І.О. Зимня, О.В. Куликова, В. Сластьоніном; питання автономії досліджували І.П. Задорожна, Н.Ф. Коряковцева.

Методика та процедура дослідження. В процесі дослідження було використано аналіз, синтез, порівняння і узагальнення які дозволили визначити значущість рефлексивний підхід до процесу організації самостійної роботи майбутніх економістів з навчання англійської мови.

Аналіз результатів дослідження. Методисти (І.О. Зимня, І.П. Задорожна) трактують поняття самостійної роботи як форму навчальної діяльності, яку організовує і контролює студент на основі опосередкованого управління викладачем. Н.С. Харламова включає в це поняття також види і форми індивідуальної та групової пізнавальної діяльності студентів, яка відбувається в процесі навчання на аудиторних заняттях і у позааудиторний час [7, 90].

Ціль самостійної роботи – навчити студента вчитися, формувати у собі нові знання і компетентності; запустити механізм саморозвитку та самовдосконалення.

Залучення рефлексивного підходу забезпечує “самостійне оволодіння знань і процесом навчання” [7, 90]. В дидактичній структурі навчальної діяльності, зокрема самостійної, до основних компонентів (мотивація, проблематизація, самовизначення, самореалізація, демонстрація) зараховують і рефлексію.

Планування і керування самостійною роботою передбачає визначення конкретних цілей і завдань (вивчення певної лексики (порцій слів), засвоєння граматичного матеріалу, формування навичок вимови), визначення мети мовленнєвого завдання

(читання/аудіювання/письма). Визначається на чому потрібно необхідно сконцентруватися та планується послідовність роботи з мовним і мовленнєвим матеріалом (наприклад: спочатку вивчення граматичного явища, а потім вживання лексики у контексті).

У методичних дослідженнях рефлексію розглядають як засіб і процес моделювання власного і чужого ставлення, знання, дій щодо об'єкта дослідження (О. Соловова), запоруку адекватного самосприйняття та самооцінки особистості (М. Князян), аналіз, оцінка і внесення коректив у власну діяльність (О. Івасюк). Рефлексія передбачає усвідомлення якості та результативності своєї діяльності.

Рефлексія функціонує як аналіз суб'єктом власного психічного стану і спрямована на його самовдосконалення, є ключовими моментом розвитку особистості. Процес рефлексивної самооцінки починається з оцінки цілей, процесу, результатів, стилю навчання і завершується корекцією, нагромадженням ефективного досвіду і перенесенням раціонального досвіду в нові контексти [3, 13].

Спрямованість рефлексії, як процесу мислення, на особистість того, хто мислить, або ж на власне сам процес, дозволяє виокремити наступні види рефлексії: особистісну та інтелектуальну [1, 9]. Особистісна рефлексія пов'язана з особистісним аспектом мислення людини, мотивами, здібностями й цілями. Студент вивчає свої особисті якості, свої відносини з оточуючими, свої можливості і домагання, свої сильні і слабкі сторони. Інтелектуальна рефлексія пов'язана з умінням вчитися і включає в себе не тільки побудову умовиводів, узагальнень, аналогій, співставлення різних оцінок, розв'язування проблем, але й охоплює звернення мислення на ціннісні й аксіологічні установки.

У методиці навчання іноземних мов рефлексивний підхід, як і будь-який інший метод, визначає цілі та завдання навчання, шляхи і способи досягнення визначеної мети. Науковці визначають “підхід” як стратегію навчання іноземної мови (М. Ляховицький [4, 32], Р. Мартинова), та вибір методу навчання, за допомогою якого реалізується ця стратегія [5, 81].

На основі аналізу сучасних досліджень (Л.А. Арпошиної, І.П. Задорожної, Н.Ф. Коряковцевої) для успішного оволодіння майбутніми економістами лексико-граматичної компетентності виділяємо наступні рефлексивні уміння: аналіз особистих потреб та мети вивчення англійської мови; аналіз та оцінка власного рівня

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

сформованості англомовної компетенції; усвідомлення суттєвих аспектів; аналіз ефективності індивідуальних прийомів і стратегій оволодіння англійською мовою; оцінка відповідності результату (кінцевого і поточного) визначеній меті; визначення відповідності наявних знань та вмінь новим умовам, необхідного змісту нових знань і вмінь; вироблення гіпотези; порівняльний аналіз шляхів вирішення проблеми з різних смислових позицій

Залучення рефлексивного підходу у процес організації самостійної роботи передбачає актуалізацію у свідомості студентів механізмів саморегуляції та саморозвитку, які спонукають їх використовувати наявний арсенал стратегій та набуті рефлексивні навички для досягнення поставленої мети навчальної діяльності

В основу поняття "стратегія" лежить знання послідовності виконання діяльності, виконання певних процедур, які забезпечують результативність діяльності. В процесі самостійного оволодіння іншомовними компетентностями, в тому числі і лексико-граматичною, студентами використовуються загальнонавчальні та спеціальні стратегії та їх підвиди:

Навчально-інформаційні стратегії:

- аналіз власного рівня сформованості іншомовної компетентності;
- оцінка власного рівня сформованості іншомовної компетентності.

Метакогнітивні стратегії:

- планування: підготовка місця і засобів навчання, визначення конкретних цілей і завдань, визначення мети мовленнєвого завдання, виділення основного і другорядного, планування послідовності роботи, планування повторення;
- самоконтроль: різні види моніторингу мовленнєвих діяльностей;
- самооцінка: самооцінка результатів, визначення ефективності застосованих стратегій, ведення статистики помилок; визначення проблеми, яка заважає виконати завдання і пошук шляхів її подолання.

Когнітивні стратегії:

- пошук: відбір матеріалу відповідно до мети навчання, пошук потрібної інформації, визначення головної думки;
- ідентифікація: впізнавання звукової і графічної форм, формул і зразків;
- аналіз і трансформація: дедуктивне обґрунтування та усвідомлення матеріалу, правил, явищ, аргументація та використання матеріалу, інтерпретація значень, комбінування та семантизація слів, створення схем для систематизації чи ілюстрації.

Стратегії запам'ятовування:

- класифікація і групування: групування за тематикою, за алфавітом, за словотворчим елементами;
- візуалізація: створення семантичних карт, схем, ілюстрацій;
- механічне запам'ятовування: відтворення слів про себе, багаторазове переписування.

Компенсаторні стратегії:

- здогадка: контекстуальна здогадка; лінгвістична здогадка;
- використання опор: виділення ключових слів у тексті; опора на тему, ситуацію, заголовок; використання графічних опор;
- пристосування: використання простих речень; спрощене формулювання; перифразування.

Рецептивні лексичні навички базуються на дискурсивно-аналітичних діях, які призводять до встановлення значення ЛО [2, 285]. Студенти можуть визначити значення незнайомої ЛО за її словотворчим компонентом, подібністю звучання зі словами української мови. Оволодіння репродуктивними лексичними навичками передбачає аналіз ЛО з погляду їх сполучуваності, імпліцитної соціокультурної інформації, полісемії, контекстному вживанню. Важливо навчати студентів приділяти увагу оволодінню синонімами слів, які вже існують в словниковому запасі студентів чи які студент безпосередньо вивчає [6, 13].

Рецептивні граматичні навички базуються на розпізнаванні граматичних форм і співвіднесенні їх з певним значенням. Студенти аналізують та усвідомлюють граматичні явища, підбираючи приклади (речення) до них, здійснюючи трансформацію речення та співвідносячи із раніше засвоєними граматичними явищами у текстах. Репродуктивні граматичні навички передбачають вибір форми згідно з комунікативним наміром, ситуацією мовлення [5, 240]. Виконання дії за зразком, окремих мовленнєвих операцій, що входять до складу їхнього виконання, виконання вправ на вибір, цілеспрямоване мовленнєве тренування граматичних структур в однотипних мовленнєвих ситуаціях забезпечує створення гнучкості граматичної навички для застосування її у різноманітних умовах [8, 29 – 30].

На основі здійсненого аналізу можемо зробити наступні **висновки**. Самостійна робота – це форма навчальної діяльності, яка оптимізує процес вивчення іноземної мови. У процесі організації самостійної роботи рефлексивний підхід забезпечує усвідомлення якості та результативності навчальної діяльності. У процесі

РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

самостійної роботи для оволодіння майбутніми економістами лексико-граматичною компетентністю пропонуються використання наступних загально-навчальних і спеціальних стратегій: навчально-інформаційні, метакогнітивні, когнітивні, компенсаторні стратегії та стратегія запам'ятовування.

Наше дослідження не вичерпує усіх аспектів організації і змісту формування лексико-граматичної компетентності майбутніх економістів у процесі самостійної роботи. Етапи формування лексико-граматичної компетентності стануть предметом подальших наукових досліджень.

Література

1. Дегтярь А. Рефлексія як психолого-педагогічний феномен/А. Дегтярь// Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць// за загальною редакцією В.І. Сипченка. – Словянськ: Видавничий центр СДПУ, 2004. – Випуск XXII. – С. 93 – 96.

2. Задорожна І.П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки: монографія/І.П. Задорожна. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ, 2011. – 414 с.

3. Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы обучающихся иностранного языка: пособие для учителей /Н. Коряковцева. – М.: АРКТИ, 2002. – 176 с.

4. Ляховицкий М.В. О некоторых базисных категориях методики обучения иностранным языкам/М. В. Ляховицкий //Иностр. яз. в шк – 1973. – № 1. – С. 27 – 33.

5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів/О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін. /За заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.

6. Николаенко Н.В. Инициативное расширение словаря студентами младших курсов языковых факультетов (на материале английского языка): дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02/Н.В. Николаенко. – М., 1999. – 213 с.

7. Харламова Н.С. Динамика роли самостоятельной работы студентов в профессионально ориентированном обучении иностранным языкам //Институциональный дискурс в лингвокогнитивных исследованиях языка специальности. – М.: ФГБОУ ВПО МГЛУ, 2015. – С. 89 – 99.

8. Шатилов С.Ф. Методика обучения

немецкому языку в средней школе: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов/С.Ф. Шатилов. – М.: Просвещение, 1976. – 223 с.

References

1. Degtayr A. (2004). *Refleksiya yak psikhologo-pedagogichnyi fenomen* [Reflection as a psycho-educational phenomenon]. *Humanizatsiya navchalno-vykhovnogo protsesy*, Sypchepnko V.I.(ed.), Sloviansk: Vydavnychiy tsentr SDPU, vol.XXII, pp. 93 – 96. [in Ukrainian].

2. Zadorozhna I.P. (2011). *Organizatsiya samostiynoi roboty maibutnikh ychyteliv angliiskoi movy z praktychnoi movnoi pidgotovky* [Organization of independent work of perspective teachers of English language in language training], Ternopil, TNPU Publ., 414 p. [in Ukrainian].

3. Koryakovtseva N.F. (2002). *Sovremennaya metodika organizatsii samostoaytelnoi paboty izuchayushchikh inostrannyi ayzyk* [Modern teaching methods of organization of independent work of foreign language learners], Moscow, ARKTI, 176 p. [in Russian].

4. Lyakhovitskiy M.V. (1973). *O nekotorykh bazisnikh kategoriaykh metodiki obucheniya inostrannym yazikam* [About basic categories of foreign language teaching]. *Inostrannye yazyki v shkole*, Vol.1, pp. 27 – 33. [in Russian].

5. Bihych O.B., Borysko N.F., Boretska H.E. (et al.). (Ed.). *Nikolaieva S.Iu. (2013). Metodyka navchanya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka*. [Teaching methods of foreign languages and cultures: theory and practice], Kyiv, Lenvit, 590 p. [in Ukrainian].

6. Nikolaenko N.V. (1999). *Initsiativnoe rasshirenie slovary studentam mladshykh kursov yazykovykh fakultetiv (na material angliyskogo yazika) diss, kand ped. nauk* [Initiative expansion of vocabulary of first and second year students of language faculties. Candidate Degree in Pedagogical Studies], Moscow, 272 p. [in Russian].

7. Kharlamova N.S. (2015). *Dinamika roli samostoyatelnoi raboty studentov v professionalno orientirovanom obuchenii inostrannym yazikam* [The dynamics of independent work of students in professionally-oriented foreign language teaching]. *Institutsionalnyi disskurs v lingvokognitivnykh issledovaniyakh*, Moscow, pp. 89 – 99. [in Russian].

8. Shatilov S.F. (1986). *Metodyka obucheniya nemetskomy yazyku v srednei shkole* [Teaching methods of German in secondary school]. Moscow, Prosveshchenie, 223 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 16.03.2017